

IŠMANIŲJŲ ĮRENGINIŲ IR INTERNETO NAUDOJIMO GAIRĖS UGDYMO ĮSTAIGOMS

Paramos vaikams centras
Children Support Centre

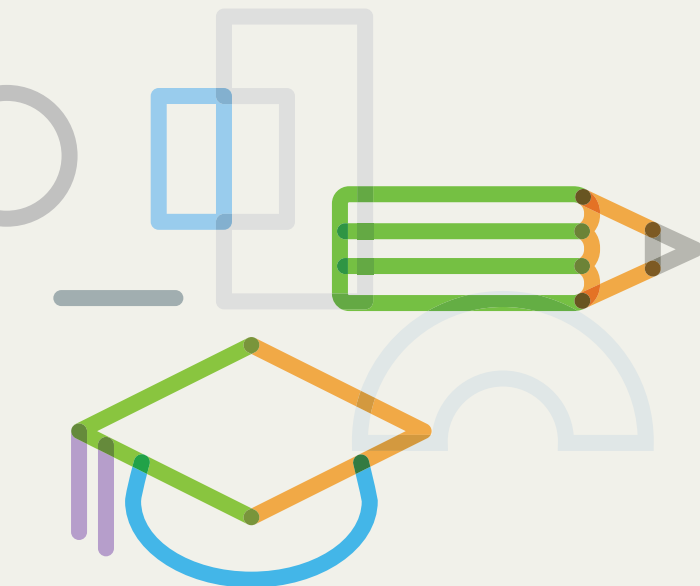
SKAITMENINĖS
ETIKOS
CENTRAS

Leidinio dizaino ir maketavimo darbus finansavo:

Projektas finansuojamas
Europos Sąjungos teisių, lygybės ir
pilietybės programos
(2014-2020 m.) lėšomis

*Už šiame leidinyje skelbiamą informaciją atsakingi tik projekto įgyvendintojai.
Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės už šios informacijos naudojimą.*

Leidinį parengė:

Paramos vaikams centras
Children Support Centre

SKAITMENINĖS
ETIKOS
CENTRAS

2022 m.

Išmaniųjų įrenginių ir interneto naudojimo gairės ugdymo įstaigoms

Didelė dalis vaikų ir jaunimo gyvenimo šiandien vyksta internete ir nemažam ratui jaunų žmonių skaitmeninio ir realaus gyvenimo ribos mažiau aiškios nei suaugusiesiems. Skirtingų apklausų duomenimis, vaikai ir jaunimas prie ekranų kasdien praleidžia trečdalį paros. Technologijų teikiamų privalumų ir galimybių gausa – didžiulė, tačiau dėl to neturėtume pamiršti rizikų, susijusių su netinkamu ar per dažnu technologijų naudojimu.

Neretai žinių ir sveikų įgūdžių racionaliai tvarkytis su išmaniosiomis technologijomis pristinga ir tėvai bei globėjai, ir ugdytojai. Tuo tarpu ugdymo įstaigų vaidmuo rūpinantis švietimu ir prevencija išmaniųjų įrenginių naudojimo aspektu yra itin svarbus, mokant vaikus skaitmeninėmis technologijomis naudotis sumaniai ir atsakingai, saugant savo sveikatą.

Suprantama, kad kyla ir įvairių klausimų: ar būtina reguliuoti išmaniųjų įrenginių naudojimo laiką? Jei taip, tai kaip tai padaryti? Kiek pastangų gali kainuoti taisyklių įvedimas ir siekis jų laikytis? Kokios ribos yra tinkamos? Kiek iniciatyvos turėtų imtis ugdymo įstaiga, o kiek – pati šeima? Dalį atsakymų rasite šiose gairėse, dalį – reikia išdiskutuoti drauge visai ugdymo įstaigos bendruomenei. Svarbu, kad technologijų naudojimo klausimas būtų įtrauktas į įstaigos administracijos darbotvarkę.

Šios gairės skirtos padėti darželiams, mokykloms ir kitoms ugdymo įstaigoms tokią tvarką susikurti.

Įstatymiškai išmaniųjų įrenginių naudojimas ugdymo įstaigose dar nėra reglamentuotas. Būna įvairiai: vienos ugdymo įstaigos turi tvarkas, politikas, apibrėžiančias šią sritį, kitos – turi keletą viešai skelbiamų taisyklių. Visgi didžioji dauguma nėra niekaip reglamentavę šio klausimo.

Neabejotinai, saugus, atsakingas, pagarbus elgesys bei fizinę ir psichikos sveikatą tausojantis išmaniųjų įrenginių ir interneto naudojimas yra bendra vaikų, tėvų, globėjų ir ugdymo įstaigos komandos atsakomybė. Tad būtina drauge susitarti, kokių taisyklių savo bendruomenėse laikysimės.

Ugdymo įstaigoje sukūrus išmaniųjų įrenginių naudojimo tvarką ir pedagogai, ir vaikai naudosis aiškiai nubrėžtų ribų teikiamais privalumais: kaip ir kada naudojamosi išmaniaisiais įrenginiais, kad jie netrikdytų, neblaškytų ugdymo ir mokymosi proceso.

GAIRĖS

Kaip sukurti ir įdiegti išmaniųjų įrenginių naudojimo tvarką ugdymo įstaigoje (toliau – Tvarka)

Tvarka gali apimti:

A. Išmaniųjų įrenginių naudojimo taisykles, įvardijant, kada ir kokiais būdais išmanieji įrenginiai gali ir negali būti naudojami ugdymo įstaigoje. Tvarka gali apimti jau esamus ugdymo įstaigos dokumentus, elgesio kodeksą ar pan.

B. Skaitmeninės erdvės iššūkių (pvz., el. patyčios, neapykantos kalba, duomenų apsauga, socialinių tinklų naudojimas, sekstingas, vaizdo žaidimai, probleminis interneto naudojimas ir t. t.) prevencijos būdus ir pan.

Nuo ko pradėti

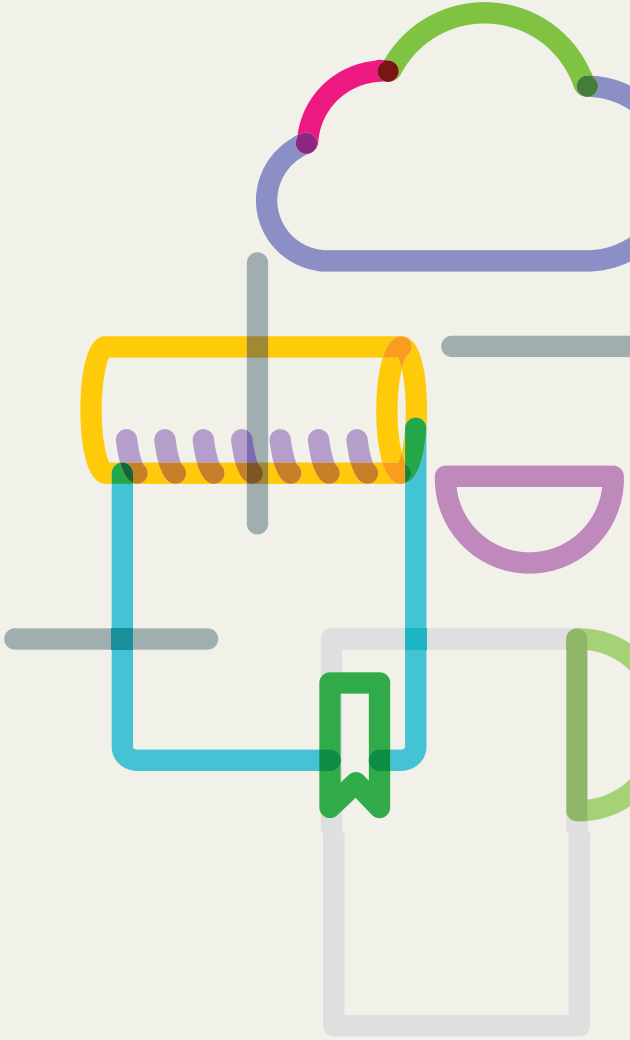
1. Pradėkime nuo pokalbio. Diskusija su ugdymo įstaigos bendruomene interneto ir išmaniųjų įrenginių naudojimo klausimais gali būti vienas pirmųjų žingsnių. Darželiuose į diskusiją reikėtų įtraukti administraciją, pedagogus, tėvus ir globėjus, mokyklose – ir mokinius. Tam kad Tvarroje minimos taisyklės atitiktų kiekvienos ugdymo įstaigos poreikius ir jų turinys būtų vienodai suprantamas

visų bendruomenės narių, juos reikėtų įtraukti į Tvarkos rengimo procesą. Diskusijoje galite remtis šių gairių prieduose pateikiamais praktiniais pavyzdžiais.

2. Esminės interneto ir išmaniųjų įrenginių naudojimo ugdymo įstaigoje nuostatas rekomenduojama įtvirtinti dokumente – Tvarkoje, kurią svarbu reguliariai peržiūrėti. Toks dokumentas padės kurti mokymuisi saugią aplinką be skaitmeninės blaškos, sudarys geresnes sąlygas socialiniams kontaktams ir fiziniam aktyvumui.
3. Tvarkos punktus rekomenduojama įtraukti į ugdymo įstaigos bendrojo etikos / elgesio kodekso (ar panašaus dokumento, jei toks yra) sudėtį.
4. Tvarka turi atliepti ugdymo įstaigos reikmes. Kiekvienos ugdymo įstaigos kontekstas turės įtakos tam, kaip dokumentas bus rengiamas ir koks bus jo turinys.
5. Rekomenduotina paskirti už Tvarkos sukūrimą ir įdiegimą atsakingus asmenis, suburti koordinuojančią grupę ar komitetą, kurio sudėtyje būtų tėvai, pedagogai, mokyklose – ir moksleiviai. Patartina apibrėžti konkretų Tvarkos sukūrimo ir įgyvendinimo terminą (pvz., per 3 sav.). Tokios grupės ar komiteto atsakomybė – reguliariai tikrinti, kaip įgyvendinamos Tvarkos nuostatos, kokie kyla klausimai, kaip jie sprendžiami ir pan. Atsakingi asmenys įsipareigotų dokumentą reguliariai (tarkime, kas pusę metų ar metus) peržiūrėti ir atnaujinti.
6. Nuotolinio ugdymo arba ugdymo saviizoliacijos sąlygomis klausimai Tvarkoje turėtų apimti atskirą skiltį. Svarbu aptarti atsakomybės dėl išmaniųjų naudojimo pasidalinimą tarp ugdymo įstaigos

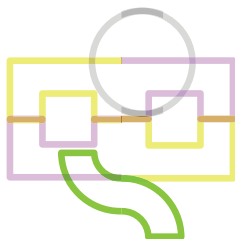
ir namų bei kitus aspektus, tokius kaip užsiėmimų prie ekrano trukmė, pedagogų galimybė būti pasiekiamiems dažniau nei vien tik nuotolinių užsiėmimų metu, namų darbų kiekiai, įvertinant, kad namų darbai ruošiami taip pat prie ekrano.

7. Su parengtu dokumentu svarbu supažindinti visus bendruomenės narius. Rekomenduojama Tvarką viešinti ugdymo įstaigos interneto svetainėje, pristatyti bendruomenės nariams susirinkimuose, virtualiai ar el. paštu. Su Tvarkos nuostatomis gali būti supažindinama pasirašant, kūrybiniuose užsiėmimuose ar pan. – būdą rekomenduojama pasirinkti pačiai ugdymo įstaigai.
8. Ugdymo įstaigos kviečiamos naudotis įvairiais šaltiniais, <https://e-etika.lt/kitos-organizacijos/> siekiant įgalinti vaikus ir jaunimą saugiai kurti savo skaitmeninį pasaulį. Būtina atsižvelgti į kiekvieno šaltinio siūlomos medžiagos tinkamumą vaiku amžiui, brandai bei poreikiams.
9. Potencialiai jautrioms temoms aptarti rekomenduojama sukurti atvirą ir saugią erdvę diskusijoms, skatinti aktyviai pranešti apie susirūpinimą keliančias situacijas ar netinkamą elgesį skaitmeninėje erdvėje (mokyklose – sukurti erdvę išskirtinai moksleivių diskusijoms). Visi ugdymo įstaigos bendruomenės nariai turi žinoti, koks yra tokių pranešimų pateikimo bei jų nagrinėjimo ir / ar sprendimo procesas, kaip tai veikia, kai pranešami su draugu ar bendraamžiu susiję klausimai, kaip saugomas pranešėjo konfidencialumas ir pan.
10. Atskiras dėmesys interneto ir išmaniųjų įrenginių naudojimo Tvarkoje turėtų būti skiriamas vaikams su specialiaisiais poreikiais.

GAIRIŲ PRIEDAI – PRAKTINIAI PAVYZDŽIAI

Geroji praktika ir pavyzdžiai, kuriuos gali būti naudinga įtraukti į ugdymo įstaigos rengiamus dokumentus

Išmaniųjų įrenginių naudojimo konkrečioje ugdymo įstaigoje Tvarka gali apimti susitarimą, kas bus laikoma tinkamu, o kas – netinkamu interneto ar išmaniojo įrenginio naudojimu, kaip reaguojama į Tvarkos pažeidimus.

Rekomenduojama Tvarkoje aptarti ir nuotolinio ugdymo, ir mokymosi saviizoliacijos sąlygomis aspektus.

Štai keletas galimų tokio tipo Tvarkos punktų pavyzdžių:

1. PAVYZDYS.

Ugdymo įstaigos administracijai, ugdytojams ir tėvams, globėjams:

- Ugdymo įstaigos administracija gali leisti arba drausti naudotis išmaniaisiais įrenginiais viso ugdymo proceso metu, įskaitant pamokas ir pertraukas.

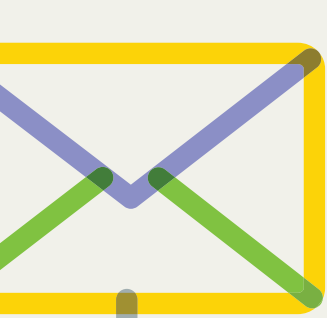
- Ugdymo įstaiga, įvertinusi moksleivių ir mokyklos bendruomenės poreikius, Tvarkos nuostatas esant poreikiui gali koreguoti arba suteikti reikiamas išimtis individualiems atvejams.
- Tėvai, globėjai, o reikalui esant, ir patys moksleiviai gali prašyti vadovybės padaryti išimtį, susijusią su šia Tvarka, esant tam tikroms dokumente nurodomoms aplinkybėms.
- Tėvai ir globėjai pripažįsta savo vaidmenį ugdant ir modeliuojant vaikų elgesį skaitmeninėje erdvėje.
- Pedagogai reguliariai aptaria išmaniųjų įrenginių naudojimo klausimus su tėvais, globėjais bei padeda jiems suprasti, kaip ugdyti sveiką, saugų ir atsakingą vaiko naudojimąsi skaitmeniniais įrenginiais.
- Pedagogai nuolat kelia profesinę kvalifikaciją šioje Tvarkoje įvardijamais interneto ir išmaniųjų įrenginių racionalaus naudojimo klausimais.
- Kiekvienas asmuo (svečias) mokyklos teritorijoje privalo naudotis išmaniaisiais prietaisais vadovaudamasis mokyklos Tvarka ir joje numatytais taisyklėmis.
- Ugdymo įstaigos administracija užtikrina, kad platformos, naudojamos ugdymo tikslams, atitinka moksleivių, kurie kviečiami naudotis platforma, amžiaus ribas.
- Ugdymo įstaigos administracija ir pedagogai gali prisiimti atsakomybę šviesti tėvus bei globėjus išmaniųjų įrenginių naudojimo namuose klausimais, vadovaudamiesi šių gairių toliau pateikiamu pavyzdžiu Nr. 5 arba kitais šaltiniais, pvz.: www.pvc.lt, <https://e-etika.lt>, www.mediavaikai.lt ar pan.
- Ir t. t.

2. PAVYZDYS.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos (toliau – įstaiga) administracijai, pedagogams ir tėvams:

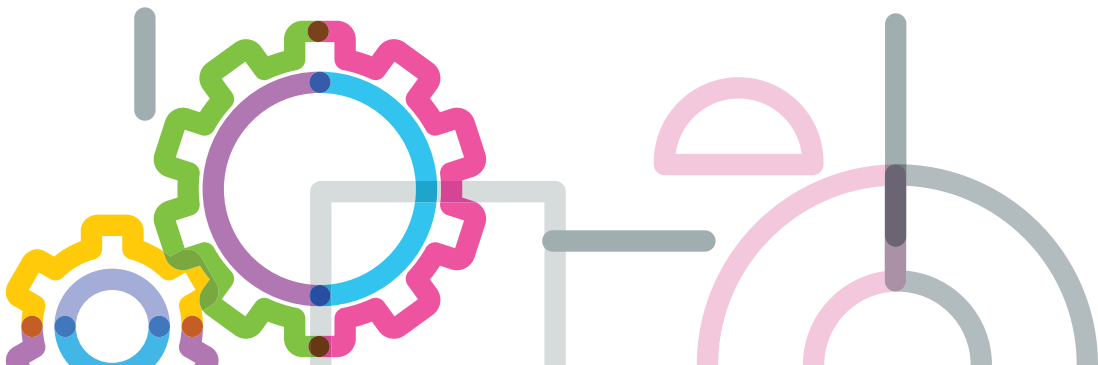
- Įstaigos administracija gali riboti išmaniųjų įrenginių naudojimo ugdymo tikslais laiką, atsižvelgdama į mokslininkų rekomendacijas: [Ekranų laikas vaikams – specialistų rekomendacijos - VU Filosofijos fakultetas.](#)
- Įstaigos pedagogai, leisdami naudoti išmaniuosius įrenginius ugdymo tikslais, užtikrina, jog rodomas turinys atitinka vaiko amžių.
- Įstaigos administracija įpareigoja darbuotojus riboti išmaniųjų įrenginių naudojimą ne ugdymo tikslais (pvz., išmanieji įrenginiai neturėtų būti naudojami siekiant vaikus paskatinti, nuraminti ar nuobodžiaujant, laukiant tėvų ir pan.).
- Įstaigos ugdytojai nuolat kelia profesinę kvalifikaciją šioje Tvarkoje vardijamais klausimais.
- Tėvai ir globėjai pripažįsta savo vaidmenį užtikrinant tinkamą vaiko naudojimąsi internetu ir / ar išmaniaisiais įrenginiais namuose.
- Ir t. t.

3. PAVYZDYS. Moksleiviams:

- Moksleiviai nesinaudoja išmaniaisiais įrenginiais pamokų (ar / ir pertraukų) metu, nebent tą daryti mokymo tikslais leidžia ugdymo įstaigos vadovas arba ugdytojas.
- Moksleivių išmanieji įrenginiai turi būti sužymėti, aiškiai nurodant vardą ir pavardę.
- Moksleiviams rekomenduojama naudoti slaptažodžius ar PIN kodus apsaugant savo išmaniuosius įrenginius, kad nebūtų galima juo naudotis tiems, kam nėra suteikta tokia teisė.
- Jei moksleivis pasijuto blogai ir turi susisiekti su artimaisiais, pirmiausiai jis turi kreiptis į savo mokytoją ar raštinę.
- Moksleiviams leidžiama naudotis savo išmaniaisiais įrenginiais saikingai: ugdymo įstaigos nurodytose zonose (pvz., užimtumo centre ar pan.) ir nurodytu metu.
- Moksleiviams neleidžiama naudotis savo išmaniaisiais įrenginiais ugdymo įstaigoje, jos koridoriuose ir maitinimo patalpose (valgykla, kavinė – laukiant eilėse ar valgant).
- Be ugdytojų leidimo draudžiama įrašinėti vaizdus, įskaitant koncertus, spektaklius ir kitus ugdymo įstaigos renginius.
- Draudžiama skelbti, siųsti bet kokią klaidinantį, įžeidžiantį, priekabiauti ar įbauginti kitiems skirtą turinį (pvz., komentarai, vaizdai, animacija). Galioja tos pačios taisyklės, kurios būtų taikomos bendraujant akis į akį. Toks netinkamas elgesys yra rimtas drausmės pažeidimas. Ši taisyklė galioja naudojantis įrenginiu ugdymo įstaigoje ar ir kitur, pvz., namuose.

- Naudodamiesi ugdymo įstaigos belaidžiu interneto ryšiu Wi-Fi, moksleiviai įsipareigoja, jog jie, pvz.:
- Nesisiųs programėlių.
- Neieškos žalingo turinio.
- Laikysis draudimo kurti fotografinę, vaizdo ir garso medžiagą ugdymo įstaigos teritorijoje. (Daryti ugdymo įstaigos švenčių garso ir vaizdo įrašus leidžiama tik ugdymo įstaigos darbuotojams arba kitiems įgaliotiems asmenims).
- Nesiims neteisėtų veiksmų visais atvejais, kai atsitiktinai susidurs su žalingu ar neteisėtu turiniu, praneš apie tai klasės vadovui, interneto pamokų mokytojui arba tinklo administratoriui.
- Pagarbiai elgsis su kitais interneto vartotojais, nekenks jiems.
- Ir t. t.

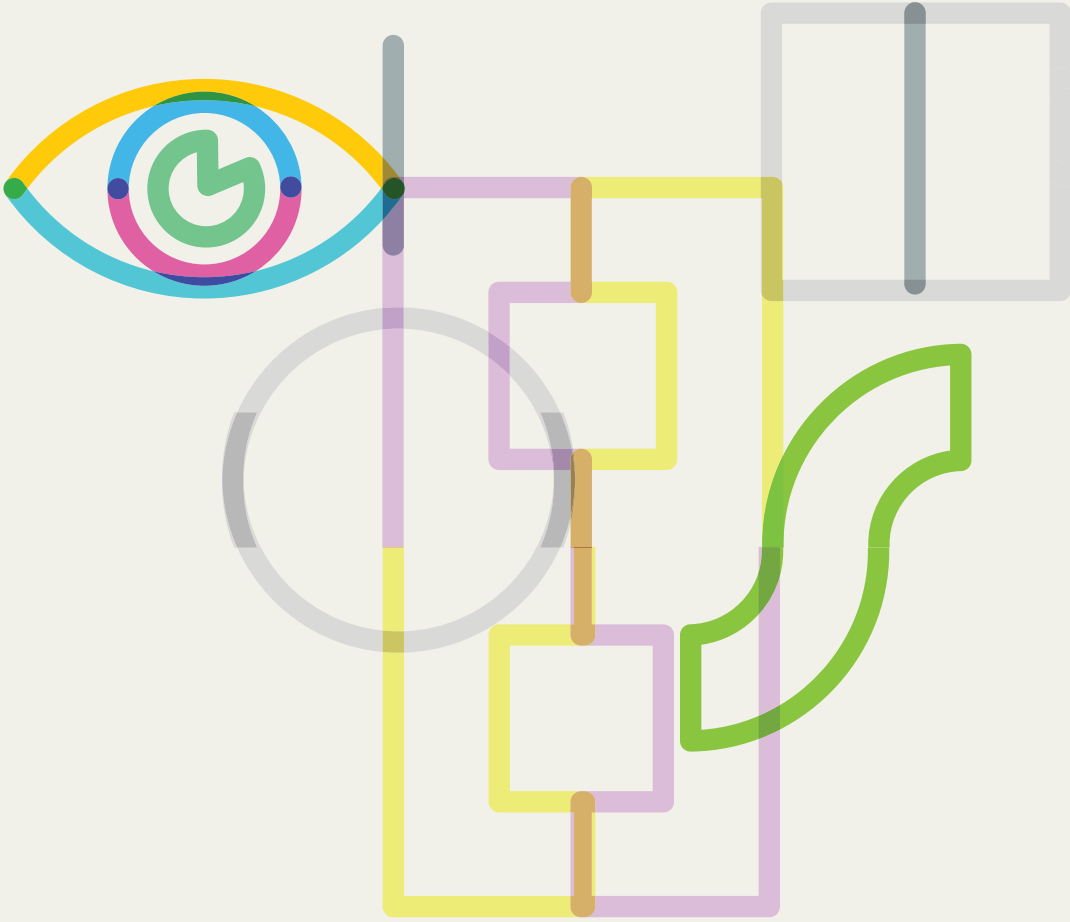

4. PAVYZDYS.

Ugdymo įstaigos veiksmai, kai išmaniaisiais įrenginiais naudojamosi netinkamai:

- Ugdymo įstaigos personalas apie netinkamo išmaniųjų įrenginių naudojimo atvejus turi pranešti Tvarkoje nurodytiems atsakingiems asmenims bei šiuos atvejus valdyti vadovaudamasis Tvarka, kad užkirstų kelią incidentams ateityje bei galėtų suteikti reikiamą pagalbą.
- Ugdytojai reaguoja ir praneša apie bet koki skaitmeninių prietaisų naudojimo pažeidimą pagal ugdymo įstaigos Tvarkos procedūrą.
- Įtariant, kad vaiko išmaniajame įrenginyje gali būti netinkamo turinio, ugdytojai gali paprašyti įrenginį atiduoti, o tėvai ar globėjai gali būti iškviešti pasiimti vaiką iš ugdymo įstaigos.
- Jei vaikas naudoja išmanųjį įrenginį įžeisti ar pasityčioti iš kitų, siunčia įžeidžiančias žinutes, skambina, jam bus taikomi ugdymo įstaigos Tvarkoje numatyti veiksmai.
- Moksleivis, kuris naudojasi išmaniuoju įrenginiu mokykloje laiku, kai tai yra draudžiama, turi atiduoti įrenginį personalui ir jis bus grąžintas tik baigiantis sutartam laikui.
- Išmanieji įrenginiai, kurie randami ugdymo įstaigos teritorijoje be vardo, atiduodami (raštinės darbuotojui, budinčiam mokytojui ar pan.).
- Ir t. t.

Visi aukščiau pristatyti pavyzdžiai gali padėti diskutuojant ugdymo įstaigos bendruomenėje interneto ir išmaniųjų įrenginių naudojimo klausimu. Minėtus pavyzdžius taip pat galima išsyt naudoti priimant susitarimus, jei ugdymo įstaigos bendruomenė juos priima kaip tinkamus.

5. PAVYZDYS.

Ugdymo įstaigos rekomendacijos šeimoms dėl interneto ir išmaniųjų įrenginių naudojimo namuose

Kviečiame ugdymo įstaigas aktyviai šviesti šeimas dėl interneto ir išmaniųjų įrenginių naudojimo namuose. Pedagogų patarimai gali padėti tėvams bei globėjams namuose ugdyti sveiko ir atsakingo naudojimosi skaitmeniniais įrenginiais įgūdžius.

Žemiau esantys patarimų pavyzdžiai apima skaitmeninės gerovės, saugumo ir atsakomybės aspektus, kuriuos pristatydamą tėvams ir globėjams ugdymo įstaiga prapažįsta būtinybę veikti drauge, atsiliepiant į iššūkius, susijusius su augančiu išmaniųjų įrenginių naudojimū.

Technologijų naudojimas ir mūsų savijauta bei sveikata – susiję. Laikykimės esminių skaitmeninės higienos principų namuose:

- Valgome be ekranų.
- Nesinaudojame ekranais likus valandai iki miego.
- Kiek galima ilgesniam laikui atidedame pirmąjį rytinį kontaktą su išmaniuoju įrenginiu.
- Mokydamiesi ar eidami miegoti įjungiamo lėktuvo režimą telefone arba išnešame jį į kitą kambarį.
- Nenaudojame kelių ekranų vienu metu (pvz., telefonas, televizorius, planšetė, nešiojamas kompiuteris).
- Reguliariai judame, užtikriname fizinį aktyvumą.
- Puoselėjame pomėgius ir reguliariai užsiimame mėgstama veikla (ugdymo įstaigoje ir už jos ribų).
- Kasdien skiriame laiko gyvai pabendrauti su žmonėmis.

Skaitmeninės higienos įgūdžiai teigiamai veikia fizinę ir psichikos sveikatą, tai:

- Geresnis miegas.
- Daugiau energijos.
- Didesnė motyvacija.
- Prevencija galimiems regėjimo sutrikimams.
- Mažiau nerimo ir streso.
- Geresnė impulsyvumo kontrolė.
- Mažiau izoliacijos.
- Daugiau gilesnio bendravimo ir laiko bendriems interesams šeimoje.

Svarbu skatinti vaikus ir jaunimą būti „skaitmeniniais ambasadoriais“ ir padėti išmokti saugiai naudotis technologijomis.

- **Užmegzkite pasitikėjimo ryšį ir aptarkite taisykles.** Įsitinkinkite, kad vaikas supranta pernelyg ilgo buvimo prie ekrano pasekmes. Aptarkite geriausias išmaniojo telefono turinio apsaugos būdus, svarbią, saugotiną informaciją ir priežastis, kodėl būtina ją saugoti (pvz., per didelis dalijimasis informacija socialiniuose tinkluose gali lemti tapatybės vagystę, privatumo problemas, patyčias ar pan.).
- **Apsaugos ir kritinio mąstymo klausimai.** Įsitinkinkite, kad vaikas žino, kaip saugiai naršyti, siųstis informaciją ar atpažinti tinkamą bei netinkamą turinį, kad apie jį pranešti galima <https://svarusinternetas.lt/pranesk/1>, prireikus – blokuoti, išsisaugoti įrodymus padarant ekrano nuotrauką, kaip elgtis kritiniais atvejais. Pasitreniruokite, kaip apie netinkamus, įžeidžiančius, užgaulius įrašus ar komentarus galima pranešti bet kurioje socialinių tinklų platformo-

je (funkcija „Report“). Naudokite saugius slaptažodžius.

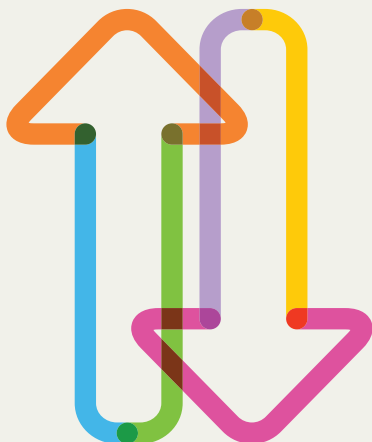
- **Rūpinkitės paties telefono saugumu.** Telefonas namuose turi turėti savo „namus“. Paskirkite jam specialią vietą namuose, pvz., turėkite „telefono kišenę“. Laikykite telefoną užrakintą.

Klausimai, kurie gali būti naudingi diskutuojant namuose su visais šeimos nariais:

- Ar yra kas nors, ko nežinai, kaip padaryti telefone?
- Kaip ieškai ir susirandi informaciją? Kur jos ieškai?
- Kas tavo pagrindiniai naujienų šaltiniai? Kodėl šie?
- Ar žinai, kaip saugiai atsisiųsti programą? Nuo ko pradėti, jei nori tai padaryti?
- Ką daryti, gavus pranešimą ar nuotrauką iš nepažįstamo žmogaus?
- Koks turinys yra tinkamas ir netinkamas skelbti socialinių tinklų svetainėse?
- Kaip patikrinti, ar svetainė yra saugi?
- Kaip įsitikinti, jog programa yra saugi?
- Koks yra tinkamas elgesys bendraujant, naršant, susirašinėjant telefonu?
- Kada reikia nutildyti telefoną ar jį išjungti? Kodėl?
- Kokių turi klausimų apie telefono naudojimą / nenaudojimą?
- Ir pan.

NAUDINGA

Šeimos susitarime https://e-etika.lt/wp-content/uploads/2020/04/Seimos_susitarimas_SEC.pdf minimi aspektai gali pagelbėti pradedant taikų pokalbį interneto ir išmaniųjų įrenginių naudojimo klausimais namuose tarp visų šeimos narių nepaisant amžiaus ir paskatinti priimti bendrus susitarimus, kuriuos laikui bėgant svarbu peržiūrėti.

Kilus klausimams, turint komentarų ar prireikus pagalbos gairėse dėstomais klausimais, susisiekiame:

VšĮ PARAMOS VAIKAMS CENTRAS
8 611 43 567
pvc@pvc.lt
www.pvc.lt

VšĮ SKAITMENINĖS ETIKOS CENTRAS
8 686 98 6868
info@e-etika.lt
www.e-etika.lt

